

Pojem nároku v súkromnom práve¹

Milan Hlušák

ÚVOD

O nároku toho bolo v našom právnom prostredí popísané už veľmi veľa. Detailne o ňom písal najmä Luby,² ale téme sa podrobnejšie venovalo aj množstvo iných (o čom bude ešte reč) a svojou kvapkou na inom mieste prispel aj autor týchto riadkov.³ Čitateľ sa preto môže oprávnene pýtať, čo môže niekoho viesť k tomu, aby si za tému konferenčného príspevku vybral pojem nároku, keď sa zdá, že o ňom už bolo napísané všetko.

Impulzom pre nasledovné úvahy boli dve skutočnosti, obe úzko súvisiace s rekodifikáciou súkromného práva. Prvou je fakt, že súčasné zákonodarstvo na opísanie tej istej situácie raz používa výraz „nárok“, inokedy zas výraz „právo“. Ukážkovým príkladom takejto terminologickej nedôslednosti je úprava likvidácie obchodných spoločností. Kým v súvislosti s likvidáciou verejnej obchodnej spoločnosti, komanditnej spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzením Obchodný zákonník hovorí o nároku na podiel na likvidačnom zostatku (§ 92, 104 a 153 ObZ), len o niekoľko ustanovení ďalej už v súvislosti s likvidáciou akciovej spoločnosti nehovorí o nároku, ale o práve na podiel na likvidačnom zostatku (§ 179 ods. 8 ObZ). Snáď netreba diskutovať o tom, že takáto terminologická nedôslednosť kódexom určite nesvedčí.

Druhý impulz pre napísanie tohto príspevku bola nedávna diskusia na stránkach Právneho obzoru medzi Ovečkovou⁴ na jednej strane a Števčekom so Sedlačkom⁵ na strane druhej. Táto diskusia sa týkala vymedzenia nároku v súvislosti s rekodifikáciou súkromného práva pre účely úpravy premlčania. V budúcej úprave sa totiž počíta s tým, že predmetom

Abstract:

In the article, the author deals with the concept of claim. Contrary to the prevailing opinion, he concludes that a claim cannot be identified with the enforceability of a subjective right, but with the right of one to require another to do or omit to do something. In the author's view, such a definition of claim is a kind of shorthand that describes a situation where the obligor has a real, actual obligation towards the obligee to do or omit to do something, or where the actualization of such an obligation depends solely on the obligee.

Keywords:

Claim, subjective right, enforceability, statute of limitations

Autor:

JUDr. Milan Hlušák, PhD.
Katedra občianskeho a obchodného práva,
Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta
email: milan.hlusak@truni.sk

Cite:

HLUŠÁK, Milan. Pojem nároku v súkromnom práve. In *Historia et theoria iuris*, 2023, roč. 15, Supplementum, s. 40 – 50.

¹ Príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia projektu APVV-20-0171 „Konkurencia nárokov z deliktov a kvázideliktov v mimozmluvných vzťahoch a na pomedzí zmluvného a vecného práva“.

² LUBY, Štefan. Občianskoprávny nárok. In *Právnické štúdie*, 1958, roč. 4, č. 1, s. 3-56, č. 2, s. 256-321.

³ HLUŠÁK, Milan. O pôvode výrazu „nárok“. In *Historia et theoria iuris*, 2022, roč. 14, č. 2, s. 47-56.

⁴ OVEČKOVÁ, Oľga. Podstata a účel inštitútu premlčania de lege lata a de lege ferenda. In *Právny obzor*, 2019, roč. 102, č. 1, s. 67-84; OVEČKOVÁ, Oľga. Ešte raz k vymedzeniu predmetu a účelu premlčania v návrhu novely Občianskeho zákonníka. In *Právny obzor*, 2019, roč. 102, č. 5, s. 435-442.

⁵ SEDLAČKO, František-ŠTEVČEK, Marek. K postate a účelu premlčania v súkromnom práve. In *Právny obzor*, 2019, roč. 102, č. 4, s. 346-365.

premlčania nebude subjektívne právo ako také, ale len nárok. V rámci tejto diskusie stál na jednej strane názor – založený na Lubyho⁶ učení –, že nárok predstavuje oprávnenie použiť prostriedky, dané príslušnými predpismi na vynútenie subjektívneho práva súdom, arbitrážou, administratívnym orgánom, resp. vlastným úkonom. Na strane druhej stál zas názor, že nárokom (aspoň na účely premlčania) je právo požadovať od dlžníka plnenie zo záväzku. Zaznel pritom aj výrok, že „predstava o definitívnom zjednotení významu nároku v súkromnoprávnej legislatíve je, bohužiaľ, takmer s istotou nereálna“.⁷

1 NÁROK AKO VYNÚTITEĽNOSŤ

Úvahy nad pojmom nároku začneme rozborom Lubyho záveru, že podstata nároku spočíva vo „vynútitel[no]s[ti] subjektívneho práva štátnymi orgánmi, prípadne výnimočne vlastnou mocou oprávneného“.⁸ Takto chápaný nárok má podľa Lubyho dve časti: tvorí ho jednak oprávnenie vynútiť si uskutočnenie práva štátom (Luby tu hovorí o tzv. materiálnom žalobnom práve) a jednak oprávnenie vynútiť si ho bez pomoci štátu (teda napr. svojpomocou či započítaním). Sumárne sa potom dá nárok podľa Lubyho definovať ako „oprávnenie použiť prostriedky, dané príslušnými predpismi na vynútenie subjektívneho práva súdom, arbitrážou, administratívnym orgánom, resp. vlastným úkonom.“⁹ Luby zároveň trval na striktnom odlišení nároku a subjektívneho práva: nárok chápal len ako vlastnosť (stránku), prípadne zložku subjektívneho práva, nie ako subjektívne právo samotné.¹⁰

Z Lubyho chápania nároku ako vynútitel[no]s[ti] subjektívneho práva vychádzajú aj ďalší autori. Tézu o stotožnení nároku s vynútitel[no]s[ťou] akceptuje Tröster,¹¹ i keď zdôrazňuje, že v skutočnosti nejde o vynútitel[no]s[ť] subjektívneho práva, ale o vynútitel[no]s[ť] subjektívnemu právu zodpovedajúcej právnej povinnosti. Nárok s presadením subjektívneho práva štátnou mocou spájajú aj Hunger s Prusákom¹² i Kalenská.¹³ Obdobný názor zastáva aj Ovečková, keď tvrdí, že pri nároku „ide o možnosť domáhať sa právnej ochrany realizácie subjektívneho práva“.¹⁴ Nárok spájajú s „vynútitel[no]s[ťou] konkrétneho práva veriteľa, a to aj proti vôli dlžníka“ aj Sedlačko a Števec.¹⁵ Názor spájajúci nárok s vynútitel[no]s[ťou] sa dostal aj do učebných osnov a študentov práva ho učíme dodnes.¹⁶

O správnosti tohto prístupu – ktorý do hmotno- a súkromnoprávnej podstaty nároku pridáva do istej miery procesno- a verejnoprávne prvky – však možno mať v súčasnosti už určité pochybnosti. Dôvody sú dva.

V prvom rade, proti spájaniu nároku s vymáhateľnosťou práva či povinnosti prostredníctvom štátnej či vlastnej moci hrá spôsob, akým sa dnes nazerá na vzťah medzi hmotným a procesným právom. Tento príspevok nedáva priestor zaoberať sa touto otázkou

⁶ LUBY, ref. 2, s. 15.

⁷ SEDLAČKO-ŠTEVEC, ref. 5, s. 346-365.

⁸ LUBY, ref. 2, s. 15.

⁹ Tamže, s. 15.

¹⁰ Tamže, s. 15-16.

¹¹ TRÖSTER, Petr. K pojmu „nárok“ ve vztahu k subjektivnímu právu. In *Právník*, 1970, roč. 109, č. 6, s. 468.

¹² HUNGR, Pavel – PRUSÁK, Jozef. *Objektivní a subjektivní právo. Vybrané problémy*. Brno : Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1983, s. 142-144.

¹³ KALENSKÁ, Marie. Prekluze a promlčení v pracovním právu. In *Právník*, 1964, roč. 103, č. 2, s. 162.

¹⁴ OVEČKOVÁ, Podstata a účel, ref. 4, s. 67-84.

¹⁵ SEDLAČKO-ŠTEVEC, ref. 5, s. 346-365.

¹⁶ Pozri napr. DULAKOVÁ JAKÚBEKOVÁ, Denisa. In LAZAR, Ján *et al.* *Občianske právo hmotné 1. 2. vyd.* Bratislava : IURIS LIBRI, 2018, s. 149; FICOVÁ, Svetlana. In CIRÁK, Ján–FICOVÁ, Svetlana *et al.* *Občianske právo. Všeobecná časť*. Šamorín : Heuréka : 2009, s. 224; alebo PROCHÁZKA, Radoslav. In PROCHÁZKA, Radoslav–KÁČER, Marek. *Teória práva*. 2. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 290.

detailne. Pre naše úvahy však postačí uviesť, že vývoj pohľadov na vzťah medzi hmotným a procesným právom sa presunul

(1) od názoru, že procesné právo je len súčasťou práva hmotného a že materiálne žalobné právo je len vývojový aspekt subjektívneho hmotného práva (Savigny),

(2) cez odčlenenie procesného žalobného práva, smerujúceho voči štátu, od žalobného práva materiálneho (Windscheid),

(3) ďalej cez postupné uvoľňovanie spojenia oboch týchto žalobných práv, najmä prostredníctvom náuky o nároku na právnu ochranu, ktorá neuznávala materiálne žalobné právo, ale len procesné, hoci naviazané na tzv. materiálnu skutkovú podstatu, a ktorá bola založená na práve na priaznivé súdne rozhodnutie, ak je táto skutková podstata naplnená (Hellwig, Wach),

(4) až po úplné popretie záveru, že z hmotného práva vyplýva právo na priaznivé súdne rozhodnutie, a po nahradenie tohto práva (teda nároku na právnu ochranu) čisto procesným nárokom na súdnu ochranu, ktoré ani len v skrytej podobe neobsahuje žiadne hmotnoprávne prvky.¹⁷

V súčasnosti sa teda na právo na súdnu ochranu nehľadí ako na nejakú metamorfózu či súčasť hmotného subjektívneho práva. Právo na súdnu ochranu, resp. procesný nárok, má čisto procesný charakter. Právo obrátiť sa na súd a právo, aby súd žalobu prejednal v súlade so zákonnou úpravou civilného procesu, tak nie je odrazom hmotného subjektívneho práva, ale je právom voči štátu, ktoré má verejnoprávnu povahu.¹⁸ Inými slovami, zo žiadneho hmotného subjektívneho práva nevyplýva právo na súdnu ochranu, a už vôbec nie právo na priaznivé rozhodnutie, ak je ochrana dôvodná. Podatť žalobu môže totiž každý, aj ten, kto v skutočnosti žiadne právo nemá. Nemožno preto hovoriť, že žalobné právo vyplýva z hmotného subjektívneho práva. Rovnako neexistuje ani žiadne právo voči štátu či súdnictvu na to, aby bolo rozhodnutie pre žalobcu priaznivé, ak mu svedčí hmotné subjektívne právo. Výsledné súdne rozhodnutie totiž nezávisí len od hmotného práva, ale aj procesných pravidiel. Výsledok môžu značne ovplyvniť pravidlá formálnej pravdy, koncentrácie konania, znášania dôkazného bremena, využívania prostriedkov procesného útoku a obrany a pod. Existuje preto len právo, aby súd žalobu prejednal a rozhodol o nej v súlade s procesnými pravidlami. Isteže, súd je povinný aplikovať hmotné právo a aplikovať ho správne, avšak len na skutkový stav zistený v súlade s procesnoprávnymi normami.

Na tomto závere – že z hmotného subjektívneho práva nevyplýva žiadne právo na súdnu ochranu – nič nemení ani skutočnosť, že norma, podľa ktorej má každý právo domáhať sa ochrany subjektívnych práv na súde (§ 4 OZ), ako aj normy, podľa ktorých nemožno niektoré subjektívne práva vymáhať (§ 54a a § 845 OZ), resp. priznať (§ 100 ods. 1 OZ), sú obsiahnuté v predpisoch hmotného práva. Ako trefne uvádza Macur, „[p]ovaha ustanovení o právu na súdnu ochranu je totiž určovaná jeho obsahom, nikoliv jeho formálnym umiestnením. Legislatívna technika zejména v souvislosti s velkými hmotněprávními kodexy vyžaduje určitou komplexnost, spočívající v tom, že obsáhlá materiální právní úprava bezprostředně obsahuje i základní stručné poučení o tom, jak a před kterými orgány lze dosáhnout ochrany kodifikovaných materiálních práv. Toto poučení, zahrnuté do hmotněprávního předpisu, vyjadřuje určitou souvislost a návaznost hmotného a procesního práva, aniž by jakkoli popíralo nebo zastíralo jejich základní diferenciaci“.¹⁹

¹⁷ K vývoju a podstate jednotlivých názorov pozri: MACUR, Josef. *Právo procesní a právo hmotné*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1993; a vo vzťahu k žalobnému právu STEINER, Vilém. *Základní otázky občanského práva procesního*. Praha : Academia, 1981.

¹⁸ Pozri MACUR, ref. 17, s. 49.

¹⁹ Tamže, s. 49-50.

Možnosť či právo vynútiť si splnenie dlhu prostredníctvom štátnej moci teda nie je vlastnosťou, stránkou či zložkou subjektívneho práva. Z tohto pohľadu je každé subjektívne právo rovnaké: zhmotňuje sa v určitom výhodnom právnom postavení jeho nositeľa, ktorému koreluje určité obmedzenie iných. Táto podmienka nie je pri vynútiteľnosti splnená, pretože právu na súdnu ochranu nekoreluje žiadne obmedzenie povinného. Nedá sa ani tvrdiť, že je tu nejaká osobitná povinnosť voči nositeľovi subjektívneho práva strpieť exekúciu, resp. podriaďiť sa rozsudku. Tieto povinnosti sú totiž dôsledkom postavenia súdnej moci, nie konzekvenciou alebo súčasťou hmotného subjektívneho práva. Rovnaké závery platia aj vo vzťahu k novej svojpomoci. Právo započítať pohľadávku či za splnenia podmienok podľa § 6 OZ svojpomocne odňať neoprávnene zadržávanú vec nie je dôsledkom nejakej vlastnosti subjektívneho práva, ale toho, že objektívne právo poskytuje nositeľovi subjektívneho práva oprávnenie takéto úkony vykonať.

Zo všetkého, čo bolo doteraz povedané, plynie, že za súčasného prístupu ku vzťahu medzi hmotným a procesným právom sa už ako neaktuálny javí záver, že zložkou hmotného subjektívneho práva je (resp. môže byť) aj osobitné „oprávnenie použiť prostriedky dané príslušnými predpismi na vynútenie subjektívneho práva súdom, arbitrážou, administratívnym orgánom, resp. vlastným úkonom“ a že vynútiteľnosť je vlastnosťou hmotného subjektívneho práva. Pravda, tento názor mohol mať v určitom čase svoje opodstatnenie. Nárok ako pojem sa v minulosti bytostne spájal s možnosťou vynútiť si právo súdnou mocou, bol akousi náhradou za rímsku *actionem*. Po úplnom oddelení práva procesného od práva hmotného však už takéto chápanie nároku stratilo svoje opodstatnenie.

Druhým, a nemenej zásadným dôvodom, ktorý bráni stotožňovať nárok s vynútiteľnosťou, je nedôslednosť tohto názoru. O nároku sa totiž tvrdí, že zaniká v dôsledku premlčania. Ak však nárok, a teda vynútiteľnosť subjektívneho práva, resp. jemu zodpovedajúcej právnej povinnosti, naozaj v takomto prípade zanikne, ako je potom možné, že sa premlčaná pohľadávka dá aj naďalej započítať, i keď len za podmienky, že v čase stretu pohľadávok premlčanou ešte nebola (R 156/1953 obč., R 69/1972 obč., § 358 ObZ)? Rovnako, ak vynútiteľnosť subjektívneho práva v dôsledku premlčania zaniká, prečo potom môže veriteľ aj naďalej vymôcť uspokojenie svojho subjektívneho práva od ručiteľa či záložcu (§ 151j ods. 2 OZ, § 310 ObZ), prípadne za pomoci zádržného práva, ktoré tiež zrejme v dôsledku premlčania nezaniká (arg. *ex silencio* § 151v OZ)? Vo všetkých týchto prípadoch napriek premlčaniu stále existuje možnosť, aby oprávnený dosiahol efektívne uspokojenie svojho subjektívneho práva aj proti vôli povinného. Taktiež nemožno opomínať, že premlčanú pohľadávku možno stále použiť ako obranu proti vzájomnému právu, teda ako dôvod odopretia plnenia (§ 560 OZ).²⁰ Nezdá sa byť preto korektné hovoriť o nároku ako o vynútiteľnosti, keď po jeho zániku v dôsledku premlčania sa dá subjektívne právo efektívne vynútiť aj naďalej. Iste, subjektívne právo, ktorého premlčanie dlžník namietol, nemožno vynútiť štátnou mocou. No ak sa stále dá vynútiť inak, potom o zániku vynútiteľnosti nemôže byť reč. Nedá sa preto s úspechom tvrdiť, že nárok spočíva vo vynútiteľnosti subjektívneho práva a že zaniká v dôsledku premlčania, ak aj po premlčaní existujú možnosti, ako si uspokojenie tohto subjektívneho práva vynútiť.

Túto nedôslednosť možno riešiť dvomi spôsobmi. Po prvé, môžeme akceptovať záver, že nárok skutočne zaniká v dôsledku premlčania. V takom prípade ale súčasne musíme odmietnuť názor, že nárok spočíva vo vynútiteľnosti práva. Alebo, po druhé, môžeme akceptovať záver, že nárok naozaj spočíva vo vynútiteľnosti práva, no potom musíme odmietnuť tvrdenie, že nárok zaniká v dôsledku premlčania.

²⁰ Porovnaj: HLUŠÁK, Milan. O zmysle premlčania v civilnom práve. In *Súkromné právo*, 2019, roč. 5, č. 2, s. 69-70.

Zdá sa, že spôsobu, akým narábame s výrazom „nárok“, lepšie zodpovedá prvá alternatíva. Totižto ak márne uplynie premlčacia lehota, resp. ak povinný vznesie námietku premlčania, tak tvrdenie, že oprávnený má voči povinnému stále nárok, pôsobí akosi neprirodzene, ak zároveň tvrdíme, že povinný nemusí oprávnenému nič plniť. A to v konzekvencii znamená, že treba odmietnuť záver, že nárok, resp. jeho podstata spočíva vo vynútiteľnosti práva.

2 NÁROK AKO PRÁVO POŽADOVAŤ

Že podstatu nároku nemožno hľadať vo vzťahu k štátu a vo vynútiteľnosti je, samozrejme, len východiskom, ktoré nás zákonite privádza k otázke, čo by sme mali pod nárokom rozumieť, ak pod ním nemôžeme rozumieť vynútiteľnosť subjektívneho práva.

Vzhľadom na absenciu jasných zákonných indícií treba odpoveď hľadať v spôsobe, akým výraz „nárok“ bežne používame. V tomto smere sa nedá prehliadnuť, že ak povieme, že voči niekomu máme nejaký nárok, myslíme tým, že niekto má voči nám povinnosť splniť to, na čo máme nárok. A naopak, ak tvrdíme, že voči nám niekto žiadny nárok nemá, myslíme tým jednoducho to, že nie sme voči nemu povinní nič urobiť. Inými slovami, ak A má nárok voči B, potom B má povinnosť voči A; a ak A nemá voči B nárok, potom B nemá voči A žiadnu povinnosť. Nárok je teda určitou koreláciou povinnosti, ktorú má povinný voči tomu, kto má nárok.

Pravda, ak sa s týmto názorom stotožníme, potom musíme ako jeho logický dôsledok zároveň akceptovať záver, že zánikom nároku nevyhnutne zaniká aj samotná povinnosť, a teda že v dôsledku premlčania nezaniká len nárok, ale aj zodpovedajúca povinnosť. Ak totiž nárok považujeme za koreláciu povinnosti, potom so zánikom nároku musí zaniknúť aj povinnosť. Dá sa však takýto dôsledok – zánik povinnosti – zosúladiť so všeobecne akceptovaným názorom, že ani po zániku nároku nezaniká príslušné subjektívne právo a že práve preto jeho dodatočným uspokojením nevzniká bezdôvodné obohatenie (§ 455 ods. 1 OZ)? Inak povedané, nemala by povinnosť zaniknúť až zánikom samotného práva, nie už zánikom nároku?

Hoci by sa opak mohol zdať pravdou, v skutočnosti musí byť odpoveď na položenú otázku záporná. Subjektívne právo (chápane ako určitá základná, elementárna normatívna situácia oprávneného) totiž nie je jednoliatou kategóriou, kde musí za každých okolností platiť, že tam, kde je právo, musí byť aj povinnosť. Už pred viac než 100 rokmi základné podoby elementárneho subjektívneho práva, resp. spôsoby, akými o ňom hovoríme, veľmi výstižne opísal Hohfeld²¹ a v nadväznosti naňho aj mnohí ďalší.²² Hohfeld za základné subjektívne právo nepovažoval len súvzťažnosť, teda koreláciu nárok–povinnosť (*claim-right-duty*), ale aj korelácie výsada–absencia nároku (*privilege-no-claim-right*), právomoc–podriadenosť (*power-liability*), imunita–absencia právomoci (*immunity-disability*). Subjektívne právo preto Hohfeld vnímal nielen ako právo, resp. nárok jedného, ktorému koreluje povinnosť iného (subjektívne právo v užšom zmysle, právo *sensu stricto*), ale považoval zaň aj iné výhodné právne pozície, ktorým korelujú iné obmedzenia než len povinnosti (subjektívne práva v širšom zmysle, *sensu largo*).

²¹ HOHFELD, W. N. Some Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning. In *The Yale Law Journal*, 1913, vol. 23, č. 1, s. 16-59; alebo Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning. In *The Yale Law Journal*, 1917, vol. 26, č. 8, s. 710-770.

²² Pozri napr. ROSS, Alf. *Directives and Norms*. London: Routledge & Kegan Paul, 1968, s. 124-135; alebo ZIEMBIŃSKI, Zygmunt. *Logiczne podstawy prawoznawstwa*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1966, s. 106-118; alebo ŠEJVL, Michal. Subjektivní práva. In SOBEK, Tomáš *et al.* *Filosofie práva*. Brno: Nugis Finem Publishing, 2020, s. 306-364.

Tak napríklad podstata mocenských práv (*Beherrschungsrechte*), akým je medzi iným aj oprávnenie vlastníka s vecou nakladať, sa dá vystihnúť prostredníctvom súvzťažnosti výsada–absencia práva: vlastník má vo vzťahu k veci oproti ostatným subjektom privilegované postavenie spočívajúce v tom, že v medziach zákona môže s vecou nakladať podľa vlastného uváženia (výsada) a nik iný nemôže od neho požadovať, aby sa vo vzťahu k veci správal určitým spôsobom (absencia nároku). Toto vymedzenie zhruba zodpovedá tomu, čo nazývame „panstvo nad vecou“.²³ Aj podstata tvorivých subjektívnych práv (*facultates, Gestaltungsrechte*), teda práv spôsobiť vlastným úkonom zmenu právneho stavu, sa dá vystihnúť pomocou jednej z hohfeldovských pozícií, a to pomocou súvzťažnosti právomoc–podriadenosť. Jedna strana má totiž napr. tvorivé právo odstúpiť od zmluvy (právomoc) a odstúpením vzniknutý právny stav je pre druhú stranu záväzný (je mu podriadená). Prostredníctvom súvzťažnosti imunita–absencia právomoci zas možno vystihnúť napr. podstatu zákazu výpovede pracovného pomeru v ochrannnej dobe.

Vidíme teda, že ak zanikne nárok, a tým aj jemu korelujúca povinnosť, neznamená to, že automaticky zaniknú aj iné právne pozície (zvýhodnenia), ktoré nositeľovi nároku plynú z tej istej právnej skutočnosti, z ktorej mu vyplynul aj nárok, a v ktorých sa zhmotňuje subjektívne právo (tentoraz ako zložená normatívna situácia nadradená základným súvzťažnostiam). Vezmime si pohľadávku. Pohľadávkou je právo na plnenie zo záväzku (§ 488 OZ). Podstata tohto práva na plnenie spočíva v tom, že veriteľovi právne zabezpečuje, že jeho záujem bude uspokojený, teda že získa plnenie a toto plnenie mu dlžník už nebude môcť následne vziať. Z pohľadávky preto veriteľovi vzniká nárok, ktorému koreluje dlžníková povinnosť, ako aj právo ponechať si získané plnenie, ktorému zas koreluje absencia nároku dlžníka žiadať plnenie späť (pôjde tu o hohfeldovskú súvzťažnosť výsada–absencia práva žiadať). Okrem toho, veriteľ môže mať v súvislosti s pohľadávkou aj tvorivé právo pohľadávku postúpiť inému, ktorémuto právu koreluje podriadenie dlžníka takémuto novému právnomu stavu (súvzťažnosť právomoc–podriadenie). Pohľadávka – ako právo na plnenie – je tak vlastne len právnym dôvodom, z ktorého veriteľovi vznikajú určité výhodné pozície ako subjektívne práva v zmysle uvedených súvzťažností. Zánikom nároku preto pohľadávka ako nadradená normatívna situácia nezaniká, keďže nárok je len oprávnením z pohľadávky vyplývajúcim, ale nie jej imanentnou súčasťou, bez ktorej by pohľadávka nemohla existovať. Aj po zániku nároku totiž stále môže vzniknúť súvzťažnosť výsada–absencia nároku, pretože môže dôjsť k plneniu zo strany dlžníka, pričom toto plnenie bude stále plnením po práve, teda plnením na základe právneho dôvodu. Pohľadávka preto nie je nárokom a v nároku sa ani nevyčerpáva.²⁴

Práve povedané znamená, že subjektívneho právo v zmysle zloženej normatívnej situácie môže existovať aj po tom, čo zanikla základná súvzťažnosť nárok–povinnosť. Toto právo síce už oprávnenému nemusí zabezpečiť, že jeho záujem bude uspokojený, no môže mu zabezpečiť to, že ak jeho záujem bude nakoniec predsa len uspokojený, nebude musieť dobrovoľne poskytnuté plnenie vrátiť a toto dobrovoľné plnenie sa nebude považovať za

²³ Pri vecných či osobnostných právach teda nejde o súvzťažnosť právo požadovať–povinnosť, pretože nositeľ vecného či osobnostného práva nemá voči iným osobám, ktoré nijako do jeho práva nezasahujú ani ho neohrozujú, žiadne oprávnenie žiadať, aby sa nejakým spôsobom správali; ostatné osoby preto voči nositeľovi práva nemajú žiadnu klasickú povinnosť správať sa určitým spôsobom, ktorú by on od nich mohol vymáhať. Porovnaj KNAPPOVÁ, M. *Povinnosť a zodpovednosť v občianskom práve*. Praha : Academia, 1968, s. 60.

²⁴ Ako vidieť, subjektívne právo možno chápať jednak ako základnú, bazálnu, elementárnu normatívnu súvzťažnosť (ktorá už nepozostáva zo žiadnej inej pozície), jednak ako zloženú normatívnu situáciu, ktorá je dôvodom vzniku základných súvzťažností. Otázka, do akej miery je takéto rozlišovanie opodstatnené, však presahuje hranice tohto príspevku.

darovanie, teda za plnenie *ex causa donandi*. Chápať nárok ako korelát povinnosti preto nepodkopáva podstatu subjektívneho práva v zmysle zloženej normatívnej situácie. Subjektívnemu právu nemusí vždy nevyhnutne korelovať povinnosť; môže mu korelovať aj iná obmedzujúca pozícia druhej strany. Prístupu nového českého Občianskeho zákonníka (§ 609) – podľa ktorého premlčaním práva zaniká práve povinnosť dlžníka („Nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit.“) – nie je preto čo vytknúť a bez rizík ho možno vykladať doslovne, nielen obrazne, ako sa to niekedy tvrdí.²⁵

Zdá sa teda, že nárok je určitou bazálnou, základnou normatívnou pozíciou oprávneného, ktorej koreluje povinnosť iného voči oprávnenému. Oprávnený má nárok vtedy, ak povinný má povinnosť sa nejako správať, pričom túto povinnosť má práve voči oprávnenému.²⁶ Aby však nedošlo k nedorozumeniu: nejde tu o povinnosť *správať sa voči* oprávnenému, ale o *povinnosť voči* oprávnenému správať sa nejakým spôsobom. To, že ide o *povinnosť voči* oprávnenému, je pritom zásadné. Pri nároku ide totiž nielen o to, že povinný má nejakú povinnosť, ale aj o to, že táto povinnosť (nie nevyhnutne aj jej plnenie) nejako smeruje voči oprávnenému, plní sa na „jeho účet“, teda že povinný plní svoju povinnosť preto, lebo je na to povinný voči oprávnenému, nie voči inému či všeobecne. Nárok neopisuje len to, že niekto má nejakú povinnosť, ale aj to, že oprávnený, teda nositeľ nároku, môže od povinného splnenie povinnosti požadovať a povinný musí na túto žiadosť zareagovať splnením povinnosti.

A práve toto tvrdenie nás plynulo privádza k záveru, že najlepším spôsobom, akým možno opísať nárok, je chápať ho ako právo oprávneného požadovať od povinného splnenie jeho povinnosti. Presne v týchto slovách je vyjadrená tak myšlienka, že nároku oprávneného koreluje povinnosť povinného, ako aj myšlienka, že povinnosť povinného je povinnosťou, ktorú má povinný práve voči oprávnenému.

V rovnakom význame sa pojem nároku vymedzuje napríklad aj v Nemecku (*Anspruch*) – kde priamo § 194 BGB uvádza, že nárokom je právo požadovať od iného, aby niečo konal alebo opomenul („*Das Recht, von einem anderen ein Tun oder Unterlassen zu verlangen*“).²⁷ Obdobne sa nárok (*roszczenie*) chápe aj v Poľsku, keďže sa vníma ako odvođenina normatívnej situácie, v ktorej má určitá osoba vzhľadom na oprávneného povinnosť správať sa určitým spôsobom.²⁸ Zdá sa nám, že práve takto by sa mal nárok vnímať aj u nás. Koniec-koncov, sám Občiansky zákonník toto vnímanie nároku do istej miery nepriamo potvrdzuje v § 494, v ktorom spomína práve právo požadovať.

Pravda, niekto by mohol namietat, že vymedzovať nárok ako právo požadovať nemá žiadnu normatívnu hodnotu: fakticky požadovať niečo od iných predsa môže každý z nás, nepotrebujeme na to nejaké osobitné *právne* oprávnenie (môžeme požadovať, aby odstúpil premiér, môžeme žiadať žiakov, aby sa učili lepšie, môžeme požadovať vrátenie pôžičky, hoci už vrátená bola, atď.). Takáto námietka ale neobstojí. Právo požadovať je myšlienková skratka, ktorá má vyjadriť práve to, čo bolo uvedené: že povinný má určitú povinnosť a túto povinnosť má voči oprávnenému, teda nositeľovi nároku. Z toho potom logicky plynie, že ak oprávnený požiada povinného, aby svoju povinnosť splnil, povinný musí na túto žiadosť zareagovať, a to

²⁵ Pozri BRIM, Luboš. In LAVICKÝ, Petr et al. *Občianský zákonník I. Obecná časť (§ 303–654)*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 1946-1948; alebo TĚGL, Petr–WEINHOLD, Daniel. In MELZER, Filip–TĚGL, Petr et al. *Občianský zákoník. Velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha : Leges, 2014, s. 886. Pozri aj OVEČKOVÁ, Oľga. *Premľčanie v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 92-95.

²⁶ Obdobne SCHULEV-STEINDL, Eva. *Subjektive Rechte*. Wien : Springer, 2008, s. 54-64.

²⁷ Pozri napr. WOLF, Manfred–NEUNER, Jörg. *Allgemeiner Teil des Bürgerliches Rechts*. 11. Auflage. München : C. H. Beck, 2016, s. 259.

²⁸ Pozri napr. MACHNIKOWSKI, Piotr. In RADWANSKI, Zbigniew (ed.). *System prawa prywatnego. Tom 5. Prawo zobowiązań – część ogólna*. 3. wydanie. Warszawa : C. H. Beck, 2020, s. 152.

splnením svojej povinnosti. Nie je preto vôbec potrebné predstavovať si pod nárokom nejaké osobitné oprávnenie konať určitým konkrétnym, vnímateľným spôsobom, teda oprávnenie vykonať určitú vnímateľnú, konkretizovanú činnosť (domáhať sa, žiadať apod.), ktorú by sme bez tohto oprávnenia vykonať nemohli. Nejde tu totiž o to, že oprávnený môže žiadať, ale predovšetkým o to, že povinný musí svoju povinnosť splniť.

Správnosť záveru, že pod nárokom možno rozumieť právo jedného požadovať od iného, aby niečo konal alebo opomenul, potvrdzuje aj to, ako sa nárok chápe v bežnej reči. Výrazy „nárok“ a „nárokovať si“ v súčasnom bežnom jazyku totiž vyjadrujú situáciu, kedy niekto vznáša, resp. môže vznášať voči inej osobe určitú požiadavku a adresát tejto požiadavky je povinný požiadavke vyhovieť. Podľa Slovníka súčasného slovenského jazyka²⁹ sa v dnešnej reči výraz „nárok“ spája s významom „oprávnená požiadavka, oprávnenie vyplývajúce obyč. zo zákona“, prípadne s významom „vyslovená žiadosť na splnenie, utvorenie niečoho, (vysoké) požiadavky, priania, želania“. Obdobne sa aj podľa Krátkeho slovníka slovenského jazyka³⁰ pod nárokom rozumie „oprávnená požiadavka, oprávnenie, právo“, resp. „požiadavky, želania“. Taktiež aj Historický slovník slovenského jazyka³¹ spája nárok s významom „požiadavka“.

Ako sa autor týchto riadkov snažil vysvetliť na inom mieste,³² pôvod takéhoto chápania nároku má súvis so staročeskou formou súdneho konania týkajúceho sa krádeží a lúpeží. V prípade, ak nebol páchatel prichytený priamo pri čine, takéto súdne konanie mohlo začať len vtedy, ak mu predchádzalo osobitné predbežné nárokové konanie, tzv. opovedanie, v rámci ktorého bolo možné udať, narietť, teda obviňiť iného z krádeže, resp. lúpeže. Pri tomto narčení sa vznášala požiadavka, aby poškodený dostal späť to, čo mu bolo ukradnuté či ulúpené, resp. aby sa mu dostalo satisfakcie.³³ Narčením sa teda niečo požadovalo, vznášali sa požiadavky, teda – iným slovom – nároky. Postupom času sa toto vznášanie požiadaviek, nárokov, rozšírilo aj na iné prípady škôd, čím sa význam výrazu „nárok“ značne posunul, aby sa následne svojím zovšeobecnením rozvinul do podoby, v ktorom ho poznáme dnes.

3 VZNIK A ZÁNİK NÁROKU

S problematikou nároku úzko súvisí aj otázka, kedy nárok vzniká a kedy zaniká. Začnime vznikom. Hoci Lubyho chápanie nároku ako vynútiteľnosti práva bolo a stále je v našom prostredí široko akceptované, jeho názor o tom, že nárok nemožno stotožňovať s určitým vývojovým štádiom subjektívneho práva, a teda že nárok zvyčajne vzniká už pri vzniku práva a nie až keď sa právo stane zročným,³⁴ bol v zásade odmietnutý. Dnes sa preto tvrdí, že pohľadávka sa stáva nárokom, keď nastane jej splatnosť.³⁵

²⁹ JAROŠOVÁ, Alexandra (ed.). *Slovník súčasného slovenského jazyka (M – N)*. Bratislava: Veda, 2015, dostupné online na <<https://slovník.juls.savba.sk>> [cit. 2022-10-15].

³⁰ KAČALA, Ján – PISÁRČIKOVÁ, Mária – POVAŽAJ, Matej (ed.). *Krátky slovník slovenského jazyka*. 4. vyd. Bratislava: Veda, 2003, dostupné online na <<https://slovník.juls.savba.sk>> [cit. 2022-10-15].

³¹ MAJTÁN, Milan (ed.). *Historický slovník slovenského jazyka*. 2. diel (K – N). Bratislava: Veda 1992, dostupné online na <<https://slovník.juls.savba.sk>> [cit. 2022-10-15].

³² HLUŠÁK, ref. 3.

³³ Pozri VANĚČEK, Václav. *Základy právního postavení klášterů a klášterního velkostatku ve starém českém státě (12.-15. stol.) Část třetí. Imunita soudní*. Praha: Borsík & Kohout, 1939, s. 74; alebo RAUSCHER, Rudolf. *O krádeži a loupeži v českém právu zemském*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 1929, s. 93.

³⁴ LUBY, ref. 2, s. 10.

³⁵ Porovnaj KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 197; OVEČKOVÁ, Ešte raz, ref. 3; VOJČÍK, Peter. In VOJČÍK, Peter et. al. *Občianske právo hmotné* 2. 2. vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2018, s. 18;

Hľadanie odpovede na otázku, ktorý z týchto prístupov je správny, komplikuje skutočnosť, že o povinnosti – ako presvedčivo vysvetlili Knappová³⁶ i Świrydowicz³⁷ – sa dá hovoriť vo viacerých rovinách: podmienenej a nepodmienenej, resp. potenciálnej a aktuálnej. Keď kupujúci uzavrie kúpnu zmluvu vznikne mu tzv. podmienená, resp. potenciálna povinnosť, t. j. povinnosť, ktorú nemusí splniť dovtedy, kým sa nesplnia všetky predpoklady (napr. splatnosť), teda kým sa potenciálna povinnosť nezaktualizuje – nezmení na aktuálnu povinnosť, ktorú už reálne treba splniť. Otázkou je, či by sa obdobne nemalo pristupovať aj k nároku. Ak bola kúpna zmluva uzavretá 1. 7. a splatnosť kúpnej ceny bola dohodnutá na 1. 8., nebolo by možné tvrdiť, že predávajúci má voči kupujúcemu hneď po uzavretí zmluvy nárok, aby mu 1. 8. zaplatil kúpnu cenu, ak sa dá tvrdiť, že kupujúci má už hneď po uzavretí zmluvy povinnosť kúpnu cenu 1. 8. zaplatiť? Takýto podmienený, potenciálny nárok by sa potom stal nepodmieneným, aktuálnym až 1. 8., a až v tento deň by kupujúci naozaj musel kúpnu cenu predávajúcemu zaplatiť.

Hoci takýto spôsob uvažovania nie je vylúčený, predsa len, myslíme, úplne nevystihuje to, ako sa nárok chápe bežne i medzi právnikmi. O nároku totiž hovoríme vtedy, keď sa už splnili všetky podmienky na to, aby oprávnený mohol požadovať od povinného, aby niečo konal alebo opomenul a aby povinný musel na takúto žiadosť reagovať splnením svojej povinnosti. Inými slovami, o nároku by sa malo dať hovoriť vtedy, keď boli splnené všetky skutočnosti vymedzené hypotézou právnej normy. Výnimkou by mali byť len tie skutočnosti, ktorých splnenie je záležitosťou samotného oprávneného. Práve preto môžeme s čistým svedomím hovoriť o nároku napríklad aj v prípade, ak plnenie povinnosti môže povinný dočasne odoprieť z dôvodu, že sám oprávnený nie je pripravený alebo ochotný plniť (*exceptio non adimpleti contractus*, § 560 OZ a 325 ObZ). Rovnako dobre môžeme o nároku hovoriť aj vtedy, keď sa má povinnosť splniť v určitom čase po tom, čo o to oprávnený požiadal povinného (§ 563 OZ, § 340 ods. 2 ObZ). Ak napríklad škodca zodpovedá za škodu, potom má poškodený voči nemu nárok na jej náhradu hneď od vzniku škody, nie až odo dňa nasledujúceho po tom, čo škodcu o náhradu požiadal. Inak povedané, nárok má oprávnený vtedy, ak je plne v jeho rukách aktualizácia povinnosti povinného, teda zmena potenciálnej povinnosti na povinnosť aktuálnu. Iste, prijatie tohto záveru nevyhnutne znamená, že v určitých prípadoch môže nárok vzniknúť skôr, než sa povinnosť zaktualizuje. Je to však prirodzeným dôsledkom práve tej skutočnosti, že aktualizácia povinnosti v týchto prípadoch závisí od oprávneného, nie od povinného či vonkajších okolností.

Z práve povedaného zároveň vyplýva, že vznik nároku nemožno automaticky stotožňovať s aktualizáciou povinnosti. Hoci sa v mnohých prípadoch bude vznik nároku a aktualizácia povinnosti zrážať v jedno, nemusí to tak byť vždy. A to v konzekvencii znamená, že deň vzniku nároku (zrok, zročnosť) sa nedá automaticky stotožňovať s dňom splatnosti. Kým zrok vypovedá o tom, kedy vzniká nárok, t. j. právo niečo požadovať, splatnosť vypovedá o tom, kedy treba povinnosť splniť. Premlčacia lehota ako lehota na uplatnenie práva požadovať preto plyní odo dňa zroku, nie odo dňa splatnosti.³⁸

KIRSTOVÁ, Katarína. In LAZAR, Ján *et. al.* *Občianske právo hmotné* 2. 2. vydanie. Bratislava : Iurislibri, 2018, s. 8; alebo SEDLAČKO – ŠTEVČEK, ref. 5.

³⁶ KNAPPOVÁ, ref. 23, s. 34-36.

³⁷ ŚWIRYDOWICZ, Kazimierz. W sprawie pojęcia obowiązku. In *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny*, 1981, roč. 43, č. 1, s. 87-100. Rovnako napr. aj MACHNIKOWSKI, ref. 28, s. 150.

³⁸ Pre iný názor pozri MASLÁK, Marek. Začiatok plynutia premlčacej doby v prípade, ak čas splnenia dlhu nie je medzi veriteľom a dlžníkom dohodnutý ani inak určený. In *Súkromné právo*, 2015, roč. 1, č. 2, s. 8-15; alebo OVEČKOVÁ, Podstata a účel, ref. 3, s. 79. Pre detailné vysvetlenie, prečo autor tohto príspevku s týmto iným názorom nesúhlasí, pozri HLUŠÁK, ref. 20, s. 68-69.

A ako je to so zánikom nároku? Vzhľadom na to, že nárok je právom požadovať splnenie povinnosti, potom logicky musí nárok zaniknúť najneskôr zánikom povinnosti. Ak povinný už voči oprávnenému nemusí nič konať ani nič opomenúť, tak oprávnený nemá voči nemu žiadny nárok.

Takto chápaný zánik nároku môže vyvolávať určité otázky v kontexte premlčania. Môže byť totiž sporné, či povinnosť zaniká už samotným uplynutím premlčacej lehoty, alebo až vznesením námietky premlčania. Luby³⁹ ako aj právnická spisba⁴⁰ vychádza zo záveru, že márnym uplynutím premlčacej lehoty nárok ešte nezaniká, len vzniká právo premlčanie namietat', a že nárok zaniká až uplatnením takejto námietky. Na druhej strane, doslovné, už citované znenie nového českého Občianskeho zákonníka (§ 609) nasvedčuje tomu, že nárok zaniká samotným uplynutím premlčacej lehoty.

V kontexte toho, že sme odmietli spájať nárok s vynútiteľnosťou subjektívneho práva, sa práve tento druhý pohľad zdá byť správnym. Ak totiž márne uplynula premlčacia lehota a povinný sa môže úspešne brániť námietkou premlčania, potom sa nedá presvedčivo tvrdiť, že povinný stále *musí* voči oprávnenému niečo konať alebo opomenúť. To, že je výlučne na rozhodnutí povinného, či uplatní námietku premlčania alebo nie, nemôže znamenať nič iné, že povinný voči oprávnenému žiadnu povinnosť už nemá. Veď čo je to za povinnosť, keď je len a len na povinnom, či ju splní alebo nie. Povinnosť je nutnosťou niečo konať alebo opomenúť. O povinnosti sa preto nedá hovoriť tam, kde nie je *nutné*, aby sa niekto určitým spôsobom správal.

Tento záver má aj určité praktické dopady. Ak povieme, že uplynutím premlčacej lehoty zanikol aj nárok, aj povinnosť, tak po tomto zániku nemôžu už vznikať žiadne nové nároky z titulu omeškania. Uplynutím premlčacej lehoty sa totiž omeškanie končí. Oprávnenému preto už nemôže za obdobie po zániku nároku vzniknúť žiadny nový nárok na úroky z omeškania či na náhradu dodatočnej škody. Pravda, súd na tieto skutočnosti nebude prihliadať *ex offio*, ale len na námietku.⁴¹

4 VYMEDZENIE NÁROKU V JEDNOTLIVÝCH REKODIFIKAČNÝCH NÁVRHOCH

Naostatok sa aspoň krátko pristavme pri vymedzení nároku v posledných rekodifikačných návrhoch. V návrhu z r. 2018 sa nárok definoval ako „[p]rávo domáhať sa plnenia zo záväzku“. V návrhu z r. 2022 zas ako „[p]rávo požadovať od určitej osoby, aby niečo konala alebo opomenula“. Práve tento posledný návrh sa javí byť vhodnejším. Pojem nároku totiž nemožno obmedzovať len na záväzkové vzťahy. Nároky vznikajú aj v iných oblastiach, ako to koniec-koncov tvrdil aj sám Luby.⁴² Napríklad v oblasti vecných práv je to reivindikačný či negatívny nárok.⁴³ V súvislosti s osobnostnými právami zas poznáme nárok zdržovací, odstraňovací či satisfakčný.

³⁹ LUBY, ref. 2, s. 290-292.

⁴⁰ Pozri napr. OVEČKOVÁ, ref. 25, s. 89-90.

⁴¹ Treba ale dodať, že k rovnakému záveru by sme sa mali dopracovať aj vtedy, ak by sme za správny považovali názor, že nárok zaniká až uplatnením námietky premlčania. Jej uplatnenie vy totiž malo účinky *ex tunc* k márnemu uplynutiu premlčacej lehoty. Pozri Luby, ref. 2, s. 292. Na druhej strane, priznávanie *ex tunc* účinku môže potvrdzovať, že nárok i povinnosť už skutočne zaniklo uplynutím premlčacej lehoty.

⁴² LUBY, ref. 2, s. 17.

⁴³ Zrejme by sa tu dal zaradiť napríklad aj nárok oprávneného držiteľa voči vlastníkovi na náhradu nákladov, ktoré účelne vynaložil na vec po dobu oprávnenej držby (§ 130 ods. 3 OZ). Zo znenia uvedeného ustanovenia totiž vyplýva, že povinnou osobou je vlastník, pričom zákon nešpecifikuje, že je to osoba, ktorá bola vlastníkom v čase držby. Zdá sa teda, že toto právo oprávneného držiteľa vždy smeruje proti aktuálnemu vlastníkovi. Zrejme by sa preto nemalo považovať za záväzkové právo na plnenie, i keď je záväzkovému právu blízke.

Iste, vzhľadom na to, že tieto nároky väčšinou nepodliehajú premlčaniu, návrh z r. 2018 by v praxi zrejme nevyvolával zásadnejšie problémy. Napriek tomu by však definícia nároku nemala byť obmedzená na záväzkové vzťahy. Je síce pravda, že aj európske unifikačné práce spájajú nárok s možnosťou domáhať sa plnenia zo záväzku (napr. čl. 14:101 PECL), no tieto práce ako také sa týkajú výlučne záväzkov: prepojenie nároku so záväzkom sa preto pri nich zdá byť vhodné. Premlčanie v Občianskom zákonníku však má byť zaradené do všeobecnej časti, preto spájanie nároku len so záväzkami nie je namieste.

Zmienka o záväzku však nie je jedinou terminologickou odlišnosťou medzi spomenutými rekodifikačnými návrhmi. Návrhy sa líšia aj v tom, že návrh z r. 2022 používa oproti návrhu z r. 2018 výraz „požadovať“ namiesto výrazu „domáhať sa“ a formuláciu „niečo konať alebo opomenúť“ namiesto výrazu „plnenie“.

Čo sa týka prvej z týchto odlišností – teda výrazov „domáhať sa“ a „požadovať“, aj v tomto smere sa návrh z r. 2022 javí byť vhodnejším. Výraz „domáhať sa“ použitý v návrhu z r. 2018 evokuje zapojenie štátnej moci, čo sa však prieči východisku, o ktorom bola reč vyššie. (Je ale možné, že ide skôr o osobné vnímanie autora týchto riadkov, než o skutočný významový rozdiel.) A pokiaľ ide o výraz „plnenie“ a formuláciu „niečo konať alebo opomenúť“, táto terminologická zmena je odôvodnená práve tým, čo bolo povedané vyššie. Nárok sa neobjavuje len v spojitosti so záväzkovými právnymi vzťahmi, preto nie je vhodné hovoriť o plnení, keďže plnenie sa spája len so záväzkami. V tomto smere sa vhodnejšie javí hovoriť o konaní, resp. opomenutí niečoho.⁴⁴

ZÁVER

To je všetko, čo sme chceli v tomto príspevku vniešť do diskusie o pojme nároku. Zopakujme len, že vymedzenie nároku ako práva jedného požadovať od iného, aby niečo konal alebo opomenul, je určitou myšlienkovou skratkou, ktorá opisuje stav, kde má povinný voči oprávnenému skutočnú, aktuálnu povinnosť niečo konať alebo opomenúť, resp. kde zaktualizovanie takejto povinnosti – teda zmena povinnosti potenciálnej na povinnosť aktuálnu, reálnu – závisí len od oprávneného. Odvolávať sa v tejto súvislosti na vynútiteľnosť práva nie je preto ani potrebné, ani úplne správne.

⁴⁴ Pod konaním sa rozumie niečo dať alebo konať niečo iné než dať. Pod opomenutím sa zas rozumie nekonať to, čo by nebyť povinnosti bolo možné dať alebo konať, vrátane niečo trpieť alebo niečoho sa zdržať, ak má vôbec nejaký význam rozlišovať medzi trpením a zdržaním sa niečoho.